

MOJA LIRA STORY

Ovim dvostrukim CDom obilježavam tri jubileja; 75. godina života, 40. godina aktivnog, praktičnog, bavljena sa *lirom da braccio* (samo 36 sa *lirom da gamba/ lironom*) i 25. godina rada na mojem *Lira*-projektu. Evo, dakle moje *Lira* - story:

Sredinom sedamdesetih godina, nakon što sam se u Kopenhagenu po prviput sreo sa pojmom izvodilačke prakse te počeo sakupljati podatke o raznim kombinacijama instrumenata u doba renesanse, svako toliko se tu pojavljivalo ime meni do tada gotovo potpuno nepoznatog gudačkog glazbala: *lira*. Nešto kasnije postalo je jasno da su u to vrijeme postojale čak (najmanje) dvije *lire*, manja i višeg registra *lira da braccio* i veća malo dubljeg registra *lira da gamba*, poznata i pod imenom *lirone* odnosno *arciviolata*.

Obzirom da sam diplomirani violist, koji je u to vrijeme (uglavnom kao samouk) već prilično dobro svirao violu da gamba, podjednako su me zaintrigirala oba instrumenta. 1977. u Yorku upoznao sam Roberta Boba Hadawaya (britanskog graditelja gambi, harfi i drugih povjesnih trzalačkih instrumenata) te s njime dogovorio da za mene napravi jednu (alt) *liru da braccio* (original koje se čuva - koje li slučajnosti - u zbirci originalnih glazbala u Beču, gradu u kojeg ću 1983. preseliti i tamo djelovati 17 godina). Instrument je bio gotov 1981., a ja sam ga (nakon simulacije napravljene mjesec-dva prije toga na kopiji moje srednjovjekovne *vielle*) prosvirao "u roku odmah"... Isto ljeto predstavio sam ga pri muzikološkom simpoziju u Poggio a Caiano, blizu Firence.

Ovaj nenadani uspjeh ponukao me da kod Boba odmah naručim i *liru da gamba/ lirone* koja je bila gotova tri godine kasnije ali sam ju konačno dobio "u ruke" i počeo marljivo učiti tek oko 1985. Kao i u slučaju prvog i original ovog instrumenta nalazi se bečkoj zbirci ranih glazbala...

U medjuvremenu (1983.) smo Mira Valenta (moja tadašnja supruga i prvo dio "Dua Pomykalo" a kasnije suosnivač i su-voditeljica našeg bečkog ansambla rane glazbe (RG) "Ensemble Lyra Wien") preselili upravo u Beč.

Već 1986. snimam na *liri da braccio* moj prvi CD sa bečkim ansamblom "Clemencic Consort" (L. Senfl) i uskoro sa obje *lire* nastupam na niz koncerata odnosno snimanja tog ansambla kao i našeg "Ensemble Lyra Wien".

U medjuvremenu, kasnih osamdesetih i tijekom devedesetih, osim snimanja nekoliko CDa sa ansamblom "Lyra,,," svirao sam jednu ili (naravski naizmjenično :) obje *lire* u tri izvedbe intermedija za "La Pellegrinu" (jedamput u Sieni i dva puta u Ženevi) te *lirone* u izvedbi Monteverdijevog "Orfea" u venecijanskom teatro "La Fenice".

Prije 25. godina, 1996., "službeno" počinjem rad na mojem projektu posvećenom obje *lire*, na kojem (premda isto tako "službeno" završenom još 2001.) na neki način radim i danas... U okviru znanstvenog rada na projektu događala se neka vrst praktičkog muzikološkog laboratorija kao i niz predavanja s koncertima za studente, profesore i kolege pri sveučilištima u Beču, Innsbrucku, Zürichu, Ženevi, muzeju ranih glazbala u Leipzigu, simpozijima pri sveučilištu Sorbonne, u Zagrebu, Firenci te u okviru ljetne akademije rane glazbe MAGUS na otoku Hvaru.

Vrhunac moje glazbene karijere bile su (osim one 21. godišnje sa Reneom Clemencicem i vrlo uspješnog rada sa našim "Ensemble Lyra Wien") nezaboravne suradnje sa talijanskim ansamblom "Micrologusom" i švicarskim "Daedalusom", a najviše od svega duet sa njemačkim lutnjistom Hansom Brüderlom i moji recitali u Beču, Firenci, Zadru i Zagrebu.

O INSTRUMENTIMA

Obje *lire* spadaju među najbitnije, najmanje poznate i najmanje korištene instrumente RG u okviru njenog današnjeg revivala... Dok je *lira da braccio* služila prvenstveno vlastitoj pratnji pjevanju a rjeđe kao pratnja drugima ili kao instrument renesansnog (instrumentalnog ili u kombinaciji sa glasom/ glasovima) ansambla, *lira da gamba* počela je kao njena (veća, po timbru i po rasponu nešto dublja) "sestra" isto kao pratnja vlastitom pjevanju da bi kasnije (tijekom 16. i čitavog 17. stoljeća) postala bitan *continuo* instrument, kojim je svirač ili sviračica mogao pratiti soliste ili ansambl sam ili udružen sa nekim drugim gudačkim ili trzalačkim basovskim instrumentom.

Kao i u mnogim drugim slučajevima, današnje izvedbe RG favorizirale su neke a ignorirale druge vrlo bitne aspekte drevne izvodilačke prakse. Jedan od njih je neraskidiva veza između glazbe i poezije koja je svoju apoteozu doživjela upravo kroz aktivnost brojnih *cantori ad lyram* (improvizirajućih pjevača-pjesnika koji su se pratili na *liri da braccio* i kasnije na lutnji) u Italiji kasnog 15. i prve trećine 16. stoljeća.

Ne želim da to zvuči kao samohvala nego kao puka činjenica; do prije samo par godina, bio sam jedan od rijetkih specijalista RG koji je pjevao uz vlastitu pratnju na *liri da braccio* (i srednjovjekovnoj *vielli*) i *lironu* te jedini koji je na istom nivou bio u stanju svirati obje *lire*-kako solistički tako i u manjem ansamblu, sve do renesansno-ranobaroknog orkestra. Od nedavno se to konačno promijenilo te se nadam i vjerujem da će se ovaj trend i nastaviti.

Premda je od strane kolegica i kolega nešto starije, moje kao i mlađih generacija učinjeno dosta toga što je unijelo malo više svjetla u tehniku sviranja i rekonstrukciju mogućeg repertoara na obje *lire*, na (naj)mlađjima ostaje da idu još dalje i da jednog dana uspješno ožive i pravu improvizaciju na ovim posebnim ali (još uvijek djelomično) tajnom obavijenim glazbalima.

Igor Pomykalo, Birkfeld studeni 2021